

Šta treba da se zna o inkluziji dece sa invaliditetom

Član br. 7 u Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom glasi:

Strane će osigurati da deca sa invaliditetom imaju pravo da slobodno iznose svoja mišljenja o svim temama koje se tiču njih samih, uzimajući u obzir njihovo godište i zrelost, u jednakoj meri kao i druga deca i da im bude dostupna pomoć u odgovarajućem obliku u zavisnosti od godišta i vrste invaliditeta.

Sažetak koji sledi ocrtava neke od najboljih načina, po UNICEF-u, kako i gde deca sa invaliditetom mogu da učestvuju u odlučivanju.

Gde deca sa invaliditetom mogu da učestvuju?

Prilike za učestvovanje za decu sa invaliditetom moraju da budu iste kao i za svu decu. Mnogo se može učiniti za decu sa invaliditetom na lokalnom nivou. Deca mogu da obaveste zajednicu o situaciji ili barijerama sa kojim se susreću kao deca sa invaliditetom i da pomognu da se pronađu odgovarajuća rešenja da se oni prevaziđu, kroz priključivanje u lokalne odbore, organizacije vođene od strane dece, školska veća, veća mlađih, parlamenti itd. Na primer, UNICEF objašnjava da dete sa invaliditetom može da pruži pregled gradskog prevoza ili dizajna školskog igrališta sa njihove tačke gledišta. Deca takođe mogu da sprovode ili doprinesu istraživanju pristupačnosti lokalnih delatnosti ljudima sa invaliditetom. Takođe mogu da stimulišu razgovor na nivou zajednice o predrasudama ili isključivanju u zajednici i kako ih smanjiti. To mogu da postignu pisanjem članaka za lokalne novine ili učestvovanje u inicijative socijalnih medija. Deca sa invaliditetom takođe mogu da obrazuju vršnjake o invaliditetu.

Na nivou države, deca sa invaliditetom mogu da učestvuju u raznim aspektima vlade pružajući uvide u reformu zakonodavstva, kreiranje politike, planiranje, skupljanje podataka i alokacija resursa. Mogu biti uključeni u istraživanje ili prezentovati ideje o invaliditetu na nacionalnim ili međunarodnim forumima. Deca sa invaliditetom mogu čak i da budu uključena u proces izveštavanja Odboru za prava osobe sa invaliditetom.

Kako deca sa invaliditetom mogu da učestvuju?

Participacija može da bude u obliku odvojene (misleći na objekat poseban za decu sa invaliditetom) ili inkluzivne prirode, ali svaka prilika za uključivanje u društvo treba da budu u potpunosti dostupna za decu sa invaliditetom.

Ali, ako dete izabere izdvojeno okruženje za priključivanje, ono može obezbediti za dete siguran prostor u kojem može da razvije posebnu tačku posmatranja problema specifičnih za

decu sa invaliditetom koja možda nije moguća u većoj postavci. Uključenje u društvo uvek mora početi sa saglasnošću deteta, mora biti etičko, prilagodjeno invaliditetu.

UNICEF određuje 3 različita nivoa uključivanja u proces odlučivanja:

1.) Konsultacije- kada odrasli razgovaraju sa decom sa invaliditetom o njihovim iskustvima. Ovaj tip pokreću i vode odrasli ali prepoznaje da deca sa invaliditetom imaju potrebna znanja da doprinesu donošenju odluka odraslih.

2.) Saradnja- kada odrasli i deca aktivno učestvuju u bilo koje nivou odluke ili projekta. To predstavlja partnerstvo između odraslih i dece gde je donošenje odluke podeljeno, unapređujući dete. Na primer, dete bi moglo da sarađuje u istraživanju ili razvoju politika.

Na primer princip saradnje se može videti u Estoniji. Ombudsman za decu je formirao savetodavni odbor koji se sastoji od dece, uključujući i decu sa invaliditetom, koja pripadaju različitim organizacijama mladih u Estoniji. Odbor pomaže Ombudsmanu da donosi odluke.

3.) Vođstvo dece- kada deca dobiju priliku da pokreću aktivnosti i zastupaju sami sebe. Dopušta deci da identifikuju rizične tačke i kontrolišu proces. Ovde odrasli radije preuzimaju ulogu moderatora pre nego inicijatora. Na primer, deca mogu sebe zastupati na sudovima, kroz žalbeni mehanizam i u edukaciji vršnjaka.

Kreiranje inkluzivnog okruženja za učestvovanje:

Prvo, važno je proveriti da li okruženje dopušta da svi jednako učestvuju (npr. da li postoje rampe ili dovoljno široki ulazi). Postoji mnogo tipova invaliditeta pa je jako važno prilagoditi se individualnosti svakog deteta pojedinačno na osnovu njihovog specifičnog pogoršanja. Takođe treba pitati dete kako najbolje ispuniti njihove potrebe. Ipak, treba izbegavati pružanje pomoći detetu sa invaliditetom osim ako im je potrebno ili oni to zatraže. Budite otvoreni ka mogućim promenama da biste se prilagodili detetu. Prepoznati da svako dete poseduje nešto čime mogu da doprinesu grupi ali to mogu da vrše na razne načine. Takođe se fokusirajte na prednosti deteta.

U grupnim situacijama, obezbedite vreme deci da se međusobno upoznaju. Ohrabrite decu sa invaliditetom da doprinose jednak i postupaju po istim pravilima kao i druga deca. Uvedite aktivnosti putem koji deca mogu da nauče nešto o iskustvima invaliditeta. Ohrabrujte timski rad i rad u paru tokom aktivnosti ukoliko je nekome potrebna pomoć ili podrška. Ovo stvara osećaj jednakih mogućnosti.

Za više informacija kako postići uspešno uključenje u društvo obratite se:

UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives.

Pripremila Emma Anderson za Child Protection Hub za Jugoistočnu Evropu, Decembar 2016

Izvori:

Inclusion Europe (June 2014) Rights of Children with Disabilities in the International Human Rights Framework and European Union Policy: Norms, Concerns and Opportunities.

UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives.

Konvencija Ujedinjenih Nacija o pravima osoba sa invaliditetom. (CRPD) Glanak 7. dostupan na <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

[1] UNICEF (June 2013) **Shvatite nas ozbiljno: Pokretanje dece sa invaliditetom u odlukama koje se tiču njihovih života.** Dostupno na: https://www.unicef.org/disabilities/files/Take_Us_Seriously.pdf

[2] UNICEF (June 2013) **Pokretanje dece sa invaliditetom u odlukama koje se tiču njihovih života:** 14